

کنفرانس های سالیانه اقتصاد دارو و درمان
نخستین کنفرانس: تجربیات کشوری در مطالعات اقتصادی دارو و درمان
۱۰ لغایت ۱۱ بهمن ماه ۱۳۹۰

فرصت ها و تهدیدات اقتصاد دارو

* خدیجه اسفندیار^۱

پریسا یوسفی^۲

چکیده:

امروزه یکی از بزرگترین تجارتها در جهان ، تجارت دارو می باشد شرکتهای عظیم دارو سازی با پرداخت اعتبارات زیادی برای تولید داروی جدید با عملکرد بهتر تلاش می کنند تا مبالغ زیادی به دارایی خود بی افزایند . در واقع داروسازی علاوه بر اینکه یک صنعت حساس است یک صنعت در آمد زا و پرسود هم به شمار می رود . متوسط سرانه مصرف دارو در جهان به حدود ۹۴ دلار می رسد . این در حالیست که متوسط سرانه مصرف دارو در ایران ۲۱ دلار است. از سویی دیگر ۵۰ درصد فروش دارو در کشور در ۱۰ درصد دارو خانه ها صورت می گیرد که خود حاکی از اقتصاد بیمار دارو می باشد . همچنین داروهای وارداتی نیز که درصد کمی از بازار دارویی کل کشور را به خود اختصاص می دهند، از لحاظ ارزی و قیمتی درصد بالایی از حجم بازار را در اختیار دارند که خود نیاز به اصلاح فرمول قیمت گذاری داروها را نشان می دهد.

دارو در نظام سلامت مردم جایگاه ویژه ای دارد. به طور کلی می توان گفت در بازار دارو مانند سایر بازارها با مدیریت صحیح و بهره گیری از عواملی چون آموزش عمومی و برنامه ریزی شده نه تنها تهدید را به فرصت تبدیل نمود بلکه سطح سلامت جامعه را افزایش دادو چه بسا می توان رفتارهای غلط از جمله مصرف دارو و تجویز بی رویه آن، مصرف خودسرانه دارو و نگهداری طولانی مدت داروهای بلااستفاده را نیز اصلاح نماید.

در این تحقیق ابتدا راجع به تاریخچه صنعت داروسازی بحث شده و پس از آن الگوی قیمت گذاری دارو در ایران بیان و سپس مشکلات این صنعت بررسی و در نهایت راهکاری مناسب ارائه شده است.

یافته ها: این مطالعه از نوع توصیفی، مروری، گذشته نگر می باشد و با بهره گیری از منابع کتابخانه ای ، استفاده از سایت های مرتبط اینترنتی ، بررسی و به روز رسانی آنها فراهم شده است.

^۱ . کارشناس ارشد علوم اقتصاد، کارشناس بودجه دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید بهشتی.

^۲ . کارشناس آمار، کارشناس بودجه دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی در مانی شهید بهشتی.

*آدرس ارائه دهنده: تهران دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی- مدیریت تشکیلات آموزش و بودجه برنامه ای- خیابان یمن خیابان شهید

اعرابی جنب بیمارستان طالقانی تلفن: ۲۳۸۷۲۴۱۰، فاکس: ۲۲۴۳۹۸۱۱

**پست الکترونیک: khes۳۱۵۲@yahoo.com

کنفرانس های سالیانه اقتصاد دارو و درمان
نخستین کنفرانس: تجربیات کشوری در مطالعات اقتصادی دارو و درمان
۱۰ لغایت ۱۱ بهمن ماه ۱۳۹۰

کلمات کلیدی: اقتصاد، داروسازی، قیمت تمام شده.

مقدمه:

صنعت داروسازی همانند سایر منابع تولیدی کشور تابع شرایط خاصی است که تأمین هریک از این شرایط می تواند تأثیر بسزایی بر تولید و تبع آن بر صادرات به جای بگذارد. سطح کیفیت محصولات دارویی به عوامل مهمی همچون مواد اولیه مؤثر و کمکی، نوع بسته بندی و بر خورداری از تکنولوژی روز بستگی دارد. قیمت کالا نیز فاکتور تعیین کننده دیگری است که بر کیفیت دارو تأثیر می گذارد.

صنعت داروسازی با گسترده شدن شهرنشینی در زندگی مدرن تحولات پر دامنه و ژرفی را تجربه کرده است. این صنعت علاوه بر تأثیرات اجتماعی آن جز ۶ سودآورترین صنایع بحساب می آید. صنعت داروسازی بر اساس گزارش "فورچون" در سال ۲۰۰۴ نرخ سودی معادل ۱۲.۴ درصد را به طور متوسط کسب کرده است که بالاتر از نرخ سود تولید لوازم خانگی با ۱۰.۷ درصد، خدمات غذایی با ۹.۳ درصد و چاپ و انتشارات ۸.۲ درصد است^۱. باور بر این است که دارو جزو اقلام حیاتی و استراتژیک در زندگی روزمره ی مردم است و باید بشدت تحت کنترل باشد و در برابر افزایش قیمت مقاومت کند. به هر صورت صنایع داروسازی ایران در شرایط فعلی به عنوان صنعتی که توانسته دانش ساخت برخی دارو ها را بومی و از تکنولوژی برتر جهان بهره ببرد، به عنوان صنعتی استراتژیک مطرح است و نیاز به حمایت دولت جهت حضور مستمر و جدی در بازارهای جهانی دارد.

تاریخچه صنعت داروسازی در ایران

از اوایل قرن پنجم میلادی که تعصبات مذهبی در اروپا به اوج خود رسیده بود، عده زیادی از پزشکان و داروسازان از اروپا طرد شدند و ایران را بهترین پناهگاه دانستند و با مساعدت شاهپور اول به خدمت دانشگاه جندی شاپور درآمدند و علم پزشکی و داروسازی در ایران رونق گرفت.

صنعت داروسازی در ایران یک صنعت پایدار و دارای سابقه طولانی می باشد. و در حال حاضر صنعت جدیدی در دنیا مطرح شده به نام داروهای بیولوژیک که با استفاده از روش های بیوتکنولوژیک تولید می شود که سابقه تولید آن ها بیش از سه دهه نیست.

اهداف تحقیق:

آشنایی با وضعیت اقتصاد دارویی ایران.

آشنایی با نحوه قیمت گذاری دارو در ایران.

شناسایی مشکلات صنعت داروسازی و ارائه راهکارهای مناسب جهت استفاده بهینه از منابع داروئی

بیان مسأله:

دارو به عنوان یک نیاز اساسی همگانی، یک کالای استراتژیک و یک محصول مضمحل یارانه در کشور ایران، از ارزش و اهمیت ویژه ای برخوردار است. با آن که صنعت دارویی ایران در سال های اخیر در بین کشورهای آسیایی

^۱ نشریه کارگزاران- مورخ 85/5/1

کنفرانس های سالیانه اقتصاد دارو و درمان

نخستین کنفرانس: تجربیات کشوری در مطالعات اقتصادی دارو و درمان

۱۰ لغایت ۱۱ بهمن ماه ۱۳۹۰

رشد قابل ملاحظه‌ای داشته و هم اکنون جزو ۵ کشور اول تولیدکننده دارو در آسیا است، اما کمتر از ۰/۳ درصد بازار داروی جهان را در اختیار دارد. قبل از انقلاب، عمده تولیدات دارویی کشور در دست کمپانی‌های خارجی بود و از کل داروی مصرفی کشور، فقط حدود ۳۵ درصد توسط تولیدکنندگان داخلی تأمین می‌شد، اما طی دوران بعد از انقلاب از نظر عددی، حدود ۹۵ درصد داروهای مورد نیاز با استانداردهای بین‌المللی پذیرفته شده مانند USP و BP تهیه و در اختیار مردم قرار گرفته است. در ایران حدود ۱۶۵۰ قلم دارو در فهرست تولیدات دارویی وجود دارد که همه آنها داروهایی هستند که رسماً در کشورهای پیشرفته دنیا مورد تأیید سازمان‌های بین‌المللی قرار گرفته و در همه جای دنیا از آنها استفاده می‌شود.^۱

در فروردین ۸۸، صادرات محصولات دارویی کشور به ۲ میلیون و ۲۳۸ هزار دلار رسید که بیش از یک میلیون و ۲۳۸ هزار دلار آن به افغانستان صادر شده است. براساس آمارهای گمرک، واردات محصولات دارویی در سال ۸۷، ۹۳۹ میلیون و ۵۵۴ هزار دلار بوده که نسبت به سال ۸۶ با ۲ درصد کاهش مواجه بوده است. کشورهای سوییس، آلمان، فرانسه، ایتالیا، انگلستان، هلند، دانمارک و امارات، عمده صادرکننده محصولات دارویی به ایران بوده‌اند. از سوی دیگر، ارزش واردات دارو در فروردین ۸۸، افزون بر ۶۰ میلیون و ۴۸۱ هزار دلار بوده و سوییس، فرانسه و آلمان به ترتیب دارای سهم ۲۴، ۲۳ و ۱۵ درصدی از بازار دارو در کشورمان هستند. گفته می‌شود از ۷۰۰ میلیارد دلار بازار دارویی دنیا در سال ۲۰۰۶ میلادی، دو میلیارد دلار آن به بازار دارویی ایران اختصاص دارد، در حالی که ترکیه با جمعیتی تقریباً مشابه از بازار دارویی ۵/۶ میلیارد دلاری، یعنی سه برابر ایران بهره‌مند است.^۲

نکته دیگر آن که طبق آمار، تعداد شرکت‌های دارویی فعال در بورس ۲۹ شرکت می‌باشند که در مجموع، ارزش بازاری معادل ۱/۳ میلیارد دلار را در بازار اوراق بهادار تهران به خود اختصاص داده‌اند. در این راستا، تولید ۹۵ درصد داروهای مورد نیاز در داخل کشور، تولید ۴۰ تا ۴۵ درصد مواد اولیه دارویی، تضمین فعالیت ۶۵ شرکت داروسازی در ایران، خودکفایی در تولید برخی ظروف و بسته‌بندی‌های دارویی و اشتغال حدود ۱۲ هزار نفر نیروی کار که ۶۰ درصد این افراد نیروهای متخصص‌اند از جمله پیشرفت‌های حاصل از بهبود صنعت داروسازی کشور است.^۳

حجم کل داروی مصرفی ایران با یارانه‌ای که دولت به آن تزریق می‌کند، در حدود هزار و ۶۰۰ میلیارد تومان است. با توجه به این امر که تولیدات دارویی داخلی ۹۶ درصد احتیاجات مردم را تأمین می‌کنند، اما ۴ درصد باقی مانده، نزدیک به ۴۵ درصد هزینه و ارزش بازار داروی کشور را به خود اختصاص داده است. این وضعیت یا به معنای آن است که داروهای وارداتی، داروهای گران‌قیمتی هستند و یا تولید داروهای وارداتی با تکنولوژی بالا بوده و تولیدکنندگان داخلی کمتر به تکنولوژی مدرن دسترسی دارند. به علاوه، سرانه مصرف دارو در ایران از نظر ریالی حدود ۱۳ هزار و ۶۰۰ تومان و از نظر تعداد ۳۴۱ قلم دارو است. طی سال گذشته ۶۰ کارخانه داروسازی کشور ۱/۲۳ میلیارد عدد دارو تولید کرده‌اند که این میزان، معادل ۹۷ درصد کل مصرف دارو در ایران است. علاوه بر تولیدات داخلی، در سال گذشته حدود یک میلیارد عدد دارو به طور رسمی - به جز قاچاق - وارد کشور شده است.

^۱. www.PharmaManufacturing.com

^۲. www.PharmaManufacturing.com

^۳. www.PharmaManufacturing.com

کنفرانس های سالیانه اقتصاد دارو و درمان
نخستین کنفرانس: تجربیات کشوری در مطالعات اقتصادی دارو و درمان
۱۰ لغایت ۱۱ بهمن ماه ۱۳۹۰

در حال حاضر، هزار و ۵۰۰ قلم دارو در لیست داروهای کشور وجود دارد که از این تعداد، بیش از هزار قلم به طور مستقیم در داخل تولید می‌شود. گفتنی است برای کشورهای نظیر ایران که در زمینه مواد اولیه تولید (حدود ۷ هزار گونه گیاهی)، استعداد بالقوه فراوانی دارند، توسعه صنعت داروسازی به لحاظ ایجاد اشتغال و ارزآوری و نیز ارزش افزوده بالای این صنعت، حایز اهمیت بوده و توجیه اقتصادی دارد.

نرخ سودآوری صنعت داروسازی ایران بیش از ۲۵ درصد و بیشتر از اکثر صنایع داخلی است، زیرا نسبت سود به فروش صنعت داروسازی در ایران بالاتر از مقیاس جهانی است. آمار مبین این حقیقت است که ارزش ریالی داروی کشور بیش از ۲۰ هزار میلیارد ریال و سهم صنایع و تولیدکنندگان داخلی از این رقم، بالغ بر ۱۳ هزار میلیارد ریال می‌باشد و به طور متوسط ۶۵ درصد ارزش ریالی بازار داروی کشور در اختیار داروسازان داخلی است. براساس بررسی‌های به عمل آمده، نسبت سود به فروش ۱۰ شرکت داروسازی پرفروش کشور در سال ۸۶ حدود ۲۵ درصد بوده است، در حالی که این نسبت - که یکی از مهمترین شاخص‌های سنجش صنعت داروسازی به شمار می‌رود - برای ۱۰ شرکت داروساز پرفروش جهان در مدت مشابه، حدود ۲۰ درصد بوده است. گذشته از این مسایل، سهم بخش عمومی هم از مخارج سلامت نسبت به محصول ناخالص داخلی (GDP) از جمله فاکتورهای مهم سلامت می‌باشد که این نسبت در ایران ۳/۲ درصد و هزینه سلامت براساس قدرت خرید، رقمی معادل ۶/۴ درصد می‌باشد که کشور ما از این حیث در جایگاه سوم منطقه قرار دارد. گفتنی است از سال ۸۲ تا ۸۶ سرانه مصرف ریالی دارو در ایران ۱۳۳ درصد و سرانه مصرف عددی آن ۲۵ درصد رشد داشته‌اند.^۱

براساس آمارهای سازمان جهانی بهداشت، ایران از لحاظ مصرف دارو، جزو ۲۰ کشور نخست دنیا است و در آسیا بعد از چین، مقام دوم را دارد. گذشته از جمعیت ۷۰ میلیونی پرمصرف دارویی، کشورمان در کانون بازاری ۴۷۰ میلیون نفری در منطقه واقع است که با توجه به توسعه نیافتگی بهداشت و درمان در آن، فرصتی استثنایی برای سرمایه‌گذاری در ایران ایجاد نموده است. مواردی همچون موقعیت استراتژیک، مجاورت بازار ایران با سایر بازارهای منطقه، مزیت‌های نیروی کار، زیرساخت‌های ارتباطی و مراسلاتی، انرژی ارزان، دسترسی به منابع طبیعی، شرایط اقلیمی، مشوق‌های مالی و قانون جذب سرمایه‌گذاری - قانونی که در ایران برای حمایت از سرمایه‌گذاری خارجی وضع شده است و امنیت فراوانی را در مقابل ریسک‌های تجاری ایجاد می‌نماید و تمامی حقوق یک سرمایه‌گذار را به رسمیت می‌شناسد - شرایط ویژه‌ای را برای سرمایه‌گذاری در صنعت دارویی کشور بوجود آورده است.^۲ ایجاد سرمایه‌گذاری مشترک در هر دو بخش ماده اولیه دارو و داروی تمام شده (joint venture) با کمپانی‌های معتبر می‌تواند اعتبار این صنعت را هم در بازار داخلی و هم در بازار خارجی افزایش بخشد. ایجاد Brand برای تولید کنندگان داخلی که بعد از انقلاب تحت نام ژنریک مشغول به تولید بوده‌اند نیز می‌تواند در توسعه کیفی و ارزش دارو کمک نماید. استفاده از Brand کمپانی‌های پیشرفته نیز در صورت همکاری مشترک، سرمایه‌گذاری مشترک و یا خرید لیسانس تولید می‌تواند بازار هدف صادرات کشور را از محدوده عراق و افغانستان گسترش دهد.^۳

^۱. www.PharmaManufacturing.com

^۲. نشریه کارگزاران- مورخ 85/5/1

^۳. www.who.int

الگوی های قیمت گذاری دارو^۱

در بازار آزاد دو الگو برای قیمت گذاری دارو وجود دارد:

۱- Opportunity-based pricing

۲- Risk-based pricing

در الگوی اول یا قیمت گذاری فرصت طلبانه، قیمت دارو در بالا ترین حد ممکن که بیماران مایل به پرداخت برای آن باشند تعیین می شود و سعی می شود تا حجم تولید دارو تا حدی افزایش نیابد که باعث کاهش سود یکی از فروش دارو گردد.

در الگوی دوم یا قیمت گذاری خطر پذیر، قیمت دارو بر حسب نوع بازار، وضعیت اقتصادی، رقابت موجود و دهها عامل دیگر تعیین می شود. هر چه میزان خطر پذیری بازار بالاتر باشد انتظار سود بیشتری وجود دارد و هر چه عوامل رقابتی و خطر زا کمتر باشد، برعکس سود کمتری از بازار حاصل خواهد شد.

در کشور ما قیمت گذاری دارو به دلیل کنترل مستقیم دولت بر واردات ، تولید و توزیع دارو در کمیسیون قانونی قیمت گذاری دارو انجام می گیرد. قیمت گذاری دارو بر اساس تبصره ۳ بند ۴ ماده ۲۰ قانون مربوط به مقررات امور پزشکی، دارویی و... مصوب ۱۳۳۴ و اصلاحات بعدی آن در سال ۱۳۶۷ توسط کمیسیون قانونی قیمت گذاری دارو مرکب از اعضاء ذیل تعیین می گردد:

- معاون امور دارویی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

- مدیر کل امور دارویی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

- مدیر عامل شرکت سهامی دارویی کشور

- یک نفر داروساز در صنعت داروسازی

- یک نفر نماینده وزارت بازرگانی

قیمت فروش دارو به صورت ریالی در سه سطح تولید یا ورود، توزیع و داروخانه تعیین و اعلام می شود.

الف- قیمت گذاری داروهای تولید داخل:

کنفرانس های سالیانه اقتصاد دارو و درمان
نخستین کنفرانس: تجربیات کشوری، در مطالعات اقتصادی، دارو و درمان
۱۰ لغایت ۱۱ بهمن ماه ۱۳۹۰

محاسبه قیمت داروهای تولید داخل بر اساس مستندات و مدارک ارائه شده توسط شرکت و بر اساس ضوابط سازمان حمایت مصرف کنندگان و تولید کنندگان (بخشنامه شماره ۳۷۰/۵/۱۲۴۱۲ مورخ ۱۳۸۱/۵/۱) انجام می گیرد.

با توجه به قیمت محاسباتی و قیمت پیشنهادی شرکت، قیمت مصرف کننده در کمیسیون قانونی قیمت گذاری با لحاظ مارژین حداکثر ۱۲ درصد برای توزیع کننده و ۲۲ درصد برای داروخانه، تصویب شده است. با توجه به رای کمیسیون قانونی قیمت گذاری، قیمت گذاری موارد ذیل راسا توسط شرکت تولید کننده بر اساس ضوابط عام قیمت گذاری در کشور انجام می گیرد:

- داروهای گیاهی
- انواع دهانشویه، شامپو، صابون، فرآورده های موضعی ضد آکنه، محصولات آنتی سبتیک موضعی
- بالک های دارویی
- مکمل های دارویی
- ملزومات دارویی

ب- قیمت گذاری داروهای وارداتی:

محاسبه قیمت داروهای وارداتی بر اساس مستندات و مدارک ارائه شده توسط شرکت و با توجه به رای کمیسیون قانونی قیمت گذاری مورخ ۱۳۸۶/۷/۲۹ انجام می گیرد.

تبصره ۱:

قیمت ارزی دارو بر مبنای رفرانس در کشورهای اسپانیا، یونان، ترکیه و کشور سازنده و با توجه به شرایط آن دارو توسط کمیسیون قانونی قیمت گذاری تعیین می گردد.

تبصره ۲:

قیمت مصرف کننده داروهای یارانه ای توسط کمیسیون قانونی قیمت گذاری تعیین و تثبیت شده و محاسبه قیمت فروش سه گانه از مصرف کننده به سمت وارد کننده محاسبه خواهد شد. میزان یارانه برابر با مابه التفاوت قیمت تمام شده تا بهای فروش وارد کننده منهای ۱۳ درصد خواهد بود. در مواردی که مارژین وارد کننده کمتر از ۴ درصد گردد، میزان یارانه مابه التفاوت قیمت فروش وارد کننده و قیمت تمام شده به اضافه ۴ درصد خواهد بود.

تبصره ۳:

مارژین های محاسباتی در قیمت گذاری داروهای وارداتی به شرح ذیل می باشد.

شرح	مارژین فوریتی	مارژین پخش	مارژین داروخانه
قیمت تمام شده محاسباتی هر عدد کمتر از یک میلیون ریال	۱۳ درصد	۱۰ درصد	۱۵ درصد
قیمت تمام شده محاسباتی هر عدد بیشتر از یک میلیون ریال	۱۳ درصد	۸ درصد	۵ درصد

کنفرانس های سالیانه اقتصاد دارو و درمان
 نخستین کنفرانس: تجربیات کشوری در مطالعات اقتصادی دارو و درمان
 ۱۰ لغایت ۱۱ بهمن ماه ۱۳۹۰

داروهای یارانه ای	۱۳ درصد پس از کسر یارانه	۸ درصد	۵ درصد
-------------------	--------------------------	--------	--------

تبصره ۴:

قیمت گذاری داروهای فوریتی که در فهرست رسمی کشور قرار دارند همانند قیمت گذاری داروهای وارداتی با مدارک و مستندات مربوطه انجام می گیرد. مارژین های محاسباتی به شرح جدول ذیل می باشد

شرح	مارژین فوریتی	مارژین پخش	مارژین داروخانه
داروهای غیر یارانه ای	۱۰ درصد	۷ درصد	۱۰ درصد
داروهای یارانه ای	۱۳ درصد پس از کسر یارانه	۷ درصد	۱۰ درصد

در مورد داروهای ساخت داخل کلاً یارانه را حذف شده است. در حال حاضر کلیه داروهای ساخت داخل با سیستم ارز غیر دولتی تهیه می شوند، اما برخی از داروها وارداتی یارانه تخصیص داده می شود که بعضی از داروها ۲ نوع یارانه می گیرند. یک نوع یارانه، یارانه غیر مستقیم محسوب می شود، یعنی ما به منظور پایین آوردن قیمت دارو، ارز ارزان تر در اختیار وارد کننده می گذاریم. گروه دیگری از داروهای وارداتی که بیماران خاص از قبیل بیماران سرطانی، هموفیلی، فاکتورهای خونی و... از آن استفاده می کنند. علاوه بر این که ارز ارزان قیمت استفاده می کنند، برای قیمت تمام شده آنها نیز یارانه تعلق می گیرد، یعنی یارانه مضاعف به آنها داده می شود^۱.

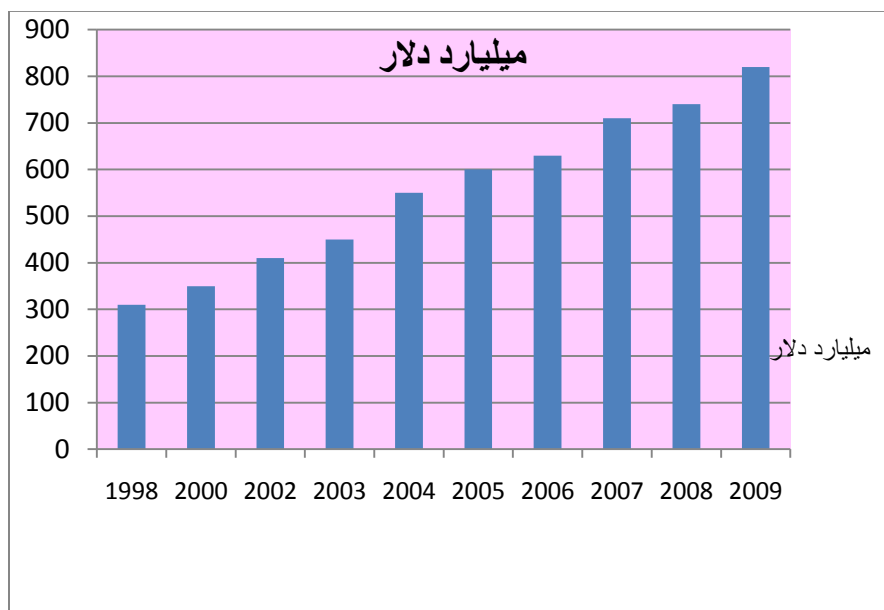
گردش نقدینگی در صنعت داروسازی، سالانه حدود هزار و ۵۰۰ میلیارد تومان است که سهم تسهیلات بانکی در این بخش ۴۰ درصد می باشد. در مجموع، نیاز صنعت دارویی کشور از منابع بانکی بین ۴۰۰ تا ۶۰۰ میلیارد تومان است. از طرفی میزان منابع و سپرده های این صنعت بسیار بالا بوده و در صورتی که بانک بتواند انتظارات آنها را برآورده نماید، آنها نیز حاضرند تا این منابع را در اختیار بانک قرار دهند. در این شرایط اقتصادی و با رقابت موجود بین بانک ها برای جذب منابع، این عامل نوعی فرصت ممتاز تلقی می شود. در این راستا سیستم بانکی می تواند خواستار تأسیس صندوق حمایت از صنایع داروسازی داخلی گردد و همکاری خود را با این صنعت، منوط به این امر قرار دهد. در این صورت با اطمینان قدم بر می دارد و می داند که در صورت عدم ایفای تعهدات طرف معامله، نهادی وجود دارد که از متضرر شدن بانک جلوگیری نموده و ریسک حاصل از اعطای تسهیلات وی را کاهش دهد^۲.

^۱. www.PharmaManufacturing.com

^۲. ماهنامه اقتصاد ایران - مشکلات صنعت داروسازی - شماره ۱۲۹

کنفرانس های سالیانه اقتصاد دارو و درمان
نخستین کنفرانس: تجربیات کشوری در مطالعات اقتصادی دارو و درمان
۱۰ لغایت ۱۱ بهمن ماه ۱۳۹۰

استخراج "اقتصاد ایران" از داروسازی فارابی

از جمله نیازهای صنعت داروسازی، ماشین آلات و تجهیزات داروسازی است که سیستم بانکی و بازار سرمایه می‌توانند در این زمینه با تأمین این امکانات در کنار این صنعت قرار گرفته و تأمین آنها را از داخل در اولویت قرار دهد. لذا برای این مورد و در جهت گسترش خدمات و افزایش سودآوری صنعت، در صورتی که بتوان این نیازها را در داخل تأمین نمود، می‌توان از طریق LC داخلی، این قراردادها را منعقد نموده و در صورتی که نیاز به تأمین از شرکت‌های خارجی احساس شود، با توجه به تحریم‌های موجود و امکان گسترش آنها در آینده، بانک از قراردادهای ارزی در موارد اطمینان و ریسک پایین استفاده نماید. از طرفی برای توجیه‌پذیر بودن این طرح‌ها و در نظر گرفتن پیشرفت به روز آن، بانک باید تسهیلات ارابه شده را از لحاظ بازگشت سرمایه مورد بررسی قرار داده تا ریسک اعطای منابع خود را کاهش دهد. از سوی دیگر، بازار بکر سرمایه اولیه کشور می‌تواند در خدمت صنعت داروسازی کشور باشد.^۱

مشکلات پیش روی صنعت داروسازی

^۱ ماهنامه اقتصاد ایران - مشکلات صنعت داروسازی - شماره ۱۲۹

صنعت داروسازی همانند سایر صنایع تولیدی کشور، تابع شرایط خاصی است که تامین هر یک از این شرایط، می تواند تاثیر بسزایی بر امر تولید و به تبع آن صادرات داروبر جا بگذارد. هر چند طی سال های گذشته از طرف مسئولین و دست اندرکاران اقداماتی صورت گرفته است ولی همچنان صنعت دارو سازی با مشکلات عدیده ای رو به رو می باشد که به اختصار در ادامه به آن پرداخته میشود

ضعف تکنولوژی

صنعت داروسازی از نظر تولید، مشکلات مهمی دارد و هماهنگی های لازم برای توسعه این صنعت در ایران، همگام با صنعت داروسازی در جهان و به ویژه نوآوری هایی که در سیستم های دارویی جهان مانند بایو تکنولوژی و نانو تکنولوژی به وجود آمده رشد نکرده است به علاوه افزایش قیمت تمام شده ناشی از فرسودگی خطوط تولید و پایین بودن ظرفیت تولید، نسبت به ظرفیت اسمی در برخی واحدها نیز در توجیه ناپذیری تولید موثر بوده اند.

عدم رقابت پذیری در صنعت دارویی کشور

صنعت داروسازی تنها صنعتی است که در سال ۳ بار بازرسی می شود. طبیعی است که صنعتی با چنین سخت گیری، فاکتور اول را که سلامت است لحاظ می کند، اما فاکتورهای همچون قیمت و رقابت برای آن لحاظ نمی شود؛ لذا از آنجا که این صنعت نمی تواند در قیمت گذاری محصولات خود و کسب بازارهای کشور آزادانه عمل کند، نمی توان انتظار داشت که صنعت پویا و موثری باشد؛ در حالی که در مقوله قیمت دارو برای محصولات وارداتی، این آزادی عمل وجود دارد و عملاً قیمت مصرف کننده دارو، تابع قیمت تعیین شده از سوی فروشنده خارجی است.

شیوه قیمت گذاری غیر اصولی

بررسی ها حاکی از آن است که عمده مشکلات مبتلا به صنعت داروسازی کشور ریشه در شیوه قیمت گذاری موجود دارو دارد. شیوه ای که مبتنی بر قانون مصوب سال ۱۳۳۴ یعنی ۵۶ سال پیش است. بر اساس این قانون کمیسیونی ۵ نفره متشکل از معاون غذا و داروی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، مدیرکل دارو، مدیرعامل شرکت سهامی دارویی کشور، نماینده وزارت بازرگانی و نماینده صنعت داروسازی کشور قیمت دارو را تعیین می کنند. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، نماینده وزارت بازرگانی عمدتاً نماینده سازمان حمایت از تولید کنندگان و مصرف کنندگان بوده است .

این شیوه قیمت گذاری انعطاف ناپذیر بوده و در واقع با شیوه قیمت گذاری دارو در بسیاری از کشورهای دنیا کاملاً متفاوت است. در این شیوه با تعیین یکحاشیه سود عملیاتی، تمام اختیارات قیمتی تولیدکننده از وی سلب شده است. در حالی که در روش های جدید قیمت گذاری دارو در دنیا همواره دو هزینه پایدار (هزینه اطلاع رسانی علمی و هزینه تحقیق و توسعه) در قیمت تمام شده دارو مدنظر قرار می گیرد . هزینه های اطلاع رسانی، از جمله هزینه های ضروری و لازم است که باید در هزینه تولید داروها مدنظر قرار گیرد. این هزینه ها صرف به روز رسانی اطلاعات دارویی پزشکان می شود .

کنفرانس های سالیانه اقتصاد دارو و درمان

نخستین کنفرانس: تجربیات کشوری در مطالعات اقتصادی دارو و درمان

۱۰ لغایت ۱۱ بهمن ماه ۱۳۹۰

انعطاف ناپذیری شیوه قیمت گذاری موجود علاوه بر نادیده انگاشتن هزینه های تحقیق و توسعه، اطلاع رسانی علمی و مدیریت مشکلات دیگری را نیز به دنبال داشته است که می توان به نمونه های زیر اشاره نمود:

- اگر چه سطح تخصصی و ارزش های تکنولوژیکی داروهای مختلف تولید داخل با یکدیگر متفاوت است، اما در شیوه قیمت گذاری موجود برای همه تولیدکنندگان و تمامی محصولات دارویی به یک شیوه رفتار می شود.
- تعیین قیمت برای دوره های زمانی آتی بر مبنای اسناد هزینه دوره های قبل از سال قیمت گذاری صورت می گیرد.
- هزینه های اعتبار سنجی، اعتبار دهی، کنترل و پایش کلیه ورودی های مصرفی تولید، در قیمت گذاری دارو مورد توجه قرار نمی گیرد.
- دوره خواب سرمایه در صنعت داروسازی در قالب درصد مناسب هزینه های مالی لحاظ نمی شود.

فرصت های اقتصاد دارو

- از آنجائیکه صنعت دارو به عنوان یکی از صنایع استراتژیک که نقش مهمی در سلامت و امنیت جامعه ایفاء می کند، همواره مورد توجه اقتصاددانان و سیاست گذاران بوده است. صنعت داروی ایران در طی چند دهه گذشته شرایط مختلف و پرنوسانی را طی کرده است. با وجود این، این صنعت هم اکنون یکی از صنایع مهم و کشور به حساب می آید. در راستای شناسایی توانایی های این صنعت می توان به عوامل زیر اشاره کرد.
- صنعت داروسازی ایران در بین کشورهای در حال توسعه از پیشرفته ترین صنایع بوده و دارای قابلیت های فنی و فزاینده است. صنعت داروسازی ایران به دلیل قدمت طبابت سنتی و مدرن، تعداد پزشکان و مراکز درمانی، رشد جمعیت و بازار مصرف، از فرصت های ساخته و پرداخته ای برخوردار است. وجود دانشکده های متعدد داروسازی با سابقه درخشان تحقیق و آموزش و حدود ۵۰ سال سابقه مدیریت صنعت داروسازی و تجربه اندوخته شده و مدیران لایق موجود، وجود انرژی و منابع طبیعی فراوان و ارزان، صنایع بسته بندی، تولید مواد اولیه و مواد کمکی از مزیت های نسبی مناسب صنعت داروی کشور است که به دلیل امکان گسترش مراودات بین المللی و وجود مدیران کارآزموده در تجارت خارجی، فردای درخشانی را در انتظار توسعه و رشد صنعت داروسازی رقم می زند.
 - عدم وجود یک سیستم مؤثر نظارت بر فروش و ورود دارو که منجر به قاچاق دارو می شود، باعث کاهش سود آوری صنعت دارویی در کشور شده است. البته آگاهی دادن به مردم برای اینکه داروهای خود را تنها از طریق منابع مطمئن که همانا داروخانه ها می باشند تهیه کنند، به حل این مسأله کمک بسیاری خواهد کرد.
 - کشور ایران به دلیل موقعیت مناسبی که از نظر ذخائر فیلوژنتیکی (بیش از ۷۰۰۰ گونه دارویی) و آب و هوایی (۱۱ اقلیم از ۱۳ اقلیم جهان) از نظر طبیعی، آب و هوایی به خصوص برای پرورش گیاهان دارویی از مزیت طبیعی برخوردار است. لذا می توان با استفاده درست و اصولی از این مزیت نه تنها برای مصرف داخلی بلکه در زمینه صادرات نیز به پیشرفت هایی رسید که این امر می تواند خود کمکی برای سود آوری صنعت دارویی کشور باشد.

کنفرانس های سالیانه اقتصاد دارو و درمان
نخستین کنفرانس: تجربیات کشوری در مطالعات اقتصادی دارو و درمان
۱۰ لغایت ۱۱ بهمن ماه ۱۳۹۰

- تشویق مردم برای استفاده از محصولات ایرانی و استفاده از هزینه ای که صرف ورود داروهای خارجی به ایران می شود، در کنار بالابردن کیفیت این محصولات می تواند راهکار دیگری برای رشد این صنعت باشد. البته در این راستا نقش مؤثر تبلیغات سالم را نباید فراموش کرد .

نتیجه گیری

بهبودی است صنعت داروسازی کشور برای جهش از جایگاه و رتبه موجود و حضور گسترده در بازار جهانی دارو نیازمند اصلاح شیوه قیمت گذاری داروست. به نظر می رسد نهادهای سیاستگذار به ویژه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی با اتخاذ سیاست منسجم و پایدار در جهت منطقی و واقعی نمودن قیمت دارو در کشور، می توانند بسیاری از مشکلات اشاره شده را مرتفع نموده و به ارتقای جایگاه صنعت دارو، متبلور ساختن مزیت های طبیعی و اکتسابی، افزایش صادرات دارو، جلوگیری از قاچاق دارو، تشویق و ترغیب صنایع به تحقیق و توسعه و در کل رقابتی نمودن محیط داخلی در جهت رقابت بارقبای خارجی کمک های قابل توجهی کنند. اصلاح شیوه قیمت گذاری دارو و منطقی کردن آن در کنار مدیریت بهینه و اقتصادی صنعت داروسازی، آثار جانبی مفید و م وثری نیز بر سلامت و بهداشت کشور، چون منطقی نمودن مصرف و تجویز دارو خواهد داشت.

منابع و مأخذ

1. نشریه کارگزاران- مورخ 85/5/1
2. وبلاگ اقتصاد و مدیریت دارو- اقتصاد سلامت؛ ماهنامه اقتصاد ایران.
3. ماهنامه اقتصاد ایران- مشکلات صنعت داروسازی-شماره های مختلف.
4. مصاحبه معاونت محترم دارو و غذای وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی- برنامۀ 110
5. www.vhn.net: مرجع الکترونیکی مواد دارویی
6. www.PharmaManufacturing.com
7. www.who.int